

ZSOLNAI GYÖRGY (1986) Budapest

ZSOLNAI GYÖRGY

Terrakotta magány

– Nem lesz ebből sértődés?

– Hogy érted? – billentette oldalra a fejét Pethő, a közigazgatási államtitkár.

Pethőt már vagy három éve ismerte Márton személyesen is, nemcsak Julitól, hallomásból, persze ez azért nem volt elég idő ahhoz, hogy bármit megengedhessen magának vele szemben. Az ehhez hasonló visszakérdezésekkel például semmit sem tudott kezdeni. Nyilván nem viccből nem kérdezett rá egyenesen, de ezt talán Pethő is pontosan tudta. De hogyan merészelje éppen ő felhozni Várdayt, nyilván nem véletlenül nincs kitéve az asztalra. Vagy azért nincs, mert a festmények kiválasztására nem terjed ki a kormánybiztosi megbízatása, vagy azért nincs, mert nagyon is kiterjed. Pethő mindenesetre egészen fontos szereplő, talán még Várdaynál is fontosabb egy bizonyos szemszögből. Más szemszögből viszont Várday maga az atyáuristen, több vonalon van bekötte a megfelelő helyre, mint egy telefonközpont.

– Csak arra gondoltam, hogy ez a téma elég sokszereplős.

– Marci, ebben a projektben sokan dolgoznak, ez csak nem lehet probléma.

– Nem, valóban nem.

– Várdaynak a komplett központi közigazgatást kell mozgásba hoznia, nem lesz sem ideje, sem energiája ilyesmire. Ezeket a témákat amúgy is jobb hozzád hasonló, ígéretes fiatalokra bízni. Most a dobozból kifelé kell gondolkodni.

– Dobozból kifelé – ismételte Márton, közben bólogatott.

– Nézd azt a képet a kanapé fölött! – mutatott a közigazgatási államtitkár a zöld műbőr kanapé felé, ahol egy szomorúfűzfát ábrázoló, a kanapé sós-kás színvilágához éppen passzoló festmény lógott. – Mintha valami erdészetről dolgoznánk.

– Milyen képre gondol akkor a Tóni bá?

– Hagyd már ezt a „bázást”... Mondom, gondolkodj a dobozból kifelé! Olyan kép legyen, ami modern, és nem alszik el az ember, ha ránéz. Rendben?

– Rendben. Esetleg kölcsönözhetünk valamelyik múzeumtól is.

– Ne bonyolítsuk, nincs erre külön sorunk – hessegette el az ötletet Pethő.

– Kitalálok valamit – bólogatott meggyőződés nélkül Márton, tudván, hogy nincs több kérdésre lehetősége, az államtitkári időkeretet jócskán kimerítette.

– Egy hónap! Ennyit tudunk erre szólni. És téged se vonhatunk el ennél tovább bokros teendőidről, igaz?

– Nem, bizony nem.

– Ez a megbízatás nagy lehetőség, végre megmutathatod magadat! Hogy milyen szemed van a művészethez és milyen arányérzéked. Na de mesélj, mikor látogatjátok meg végre Tóni bátyátokat Lajosmizsén? Egy jó horgászás erejéig... – kérlete Pethő.

•

A közigazgatási államtitkár még aznap feljegyzést küldött minden államtitkárságra arról, hogy Kiss Márton titkársági referens intézi a *minisztérium költözésének tárgykörében az egyéb, a jelenkor esztétikai követelményeihez szer-*

vesen illeszkedő belső terek kialakításához kapcsolódó feladatokat, egyben kérte az államtitkárokat és a titkárságvezetőket, hogy mindenben támogassák Kiss Mártont a jelzett feladat minél magasabb szintű elvégzésében.

Mártont magát is váratlanul érte a felkérés. Alig egy évvel korábban került az Energiaügyi Minisztériumhoz, nem sokkal azután, hogy felesége, vagyis Juli nagybátyját, Pethő Antalt közigazgatási államtitkárnak nevezték ki. A minisztériumi állásajánlat a lehető legjobbkor találta meg, mert a könyvesboltból, ahol fél évig volt eladó, már igencsak leszerelt volna. Arról persze álmodni sem mert, hogy valaha is művészettörténész végzettségének megfelelő munkát talál, és a kezdet kezdetén a minisztériumi adminisztrátor sem tűnt éppen olyan állásnak, amely ifjúkori álmaihoz akár távolról kapcsolódott volna. Aztán jött a nagy költözési projekt, amelynek egyik záró akkordjaként (a bútor-, az irodai és az informatikai eszközrendelést követően, amit amúgy is egy központi eseti tárcaközi bizottság felügyelt) felmerült az irodai dekoráció rendezésének kérdésköre is (beleértve az irodában elhelyezhető növényeket, egyéb irodai segédeszközöket, térképeket, archív műszaki rajzokat, tervrajzokat, installációkat, modelleket, maketteket, posztamenseket és persze a csupaszfalak díszítésére rendelt festményeket is), amelynek kezelését Várday Kálmán kormánybiztos a tárcákra hagyta, illetékességből. A közigazgatási államtitkár a feladattömeget megfelelően szegmentálta, és a festmények kérdését sógorára, Kiss Mártonra bízta, míg az összes többi feladatot Kovácsné Pelyvás Emíliára, az iktatót felügyelő osztály vezetőjére. Igaz, utóbbi külön megbízatásról nem küldött fejléces körlevelet egyetlen államtitkárságra sem. Márton elsőként éppen hozzá fordult tanácsért.

– Emike, mégis, hogyan zajlik ennek az esetnek a kezelése? – kapta el a teakonyha előtt néhány szóra.

– Miért, hogyan zajoljon? – kérdezett vissza az osztályvezető.

– Erről nincs információm. De a festmények kérdése érdekelne elsősorban.

– A festményeké... Arról viszont nekem nem került átadásra iránymutatás. De sok sikert kívánok, a vagyoniügynökség biztosan segít majd.

– A vagyonkezelő?

– Az.

Márton ilyenkor tökéletesen tehetetlennek érezte magát. Már egy ideje sakkozott ezekkel az emberekkel, de sosem tudott olyan lépést tenni, amire ne lett volna valamilyen megsemmisítő válaszuk. Mindig talált valami bizsergetően távolit a szavaikban, de egy rövid idő után maga is használni kezdte a kulcsfordulatokat mint már bevált kombinációkat, ám a lényegét tekintve mindig csak utánuk kullogott a mindennapos hivatali érintkezés során.

A feladat viszont izgalmasnak ígérkezett, és egyenesen az államtitkártól kapott arra menlevelet, hogy a megszokott munkáját, vagyis az iratok, beadványok, feljegyzések, postai levelek, átiratok, parlamenti anyagok érkezését félretegye. Márton már a körlevél kiküldését követően időpontot kért az államtitkári titkárságokon, kabineteken, és nagy szerencséjére már másnap személyesen tudta fogadni a családi energiafogyasztásért felelős államtitkár, Kántorné Cséve Ilona.

– A kurátor! – széttárt karokkal és őszintének tűnő örömmel fogadta Mártont Kántorné, és rögtön a lényegre térve egy garnitúrára mutatott, amely fölött üres volt a fal. – Ilyen fehér és kopár felület lesz az új helyünkön is. Ezt a leharcolt kanapét viszont nem érdemes alapul venni, a Várba már frissen kárpitozott, Anjou-rózsákkal kirakott ottománokat viszünk.

Mint amikor kezdő zongoratanítványát hallja a tanára melléütni, még a foga is belesajdult Mártonnak a rózsákba. Egy államtitkárnak mégsem mondhatja, hogy „helyesen: lilium”, a nyelvbottlás ellenére attól még ő a családi energiafogyasztás első számú arca Magyarországon.

– Márton, hogy látja? Szerintem valami olyasmi lenne méltó a Várhoz és az államtitkárság missziójához, mint, mondjuk, az *Arnolfini házaspár*. Azt biztosan ismeri Ön is. A *Született feleségek* elején is megjelenik. Imádom azt a képet. Valahol megtestesíti a nő és a férfi egységét, de egy rendkívül izléses, tradicionális módon.

Márton agyán végigfutott közben, hogy az *Arnolfini házaspár* című festményen szereplő feleség, akit a szakirodalom is csak Giovanni di Nicolao Arnolfini feleségeként nevezett meg, államtitkár volt-e, vagy viselt-e bármilyen köztisztviselést akár Itáliában, akár Brugge-ben, ahol a házaspár az élete nagy részét élte, de nem jutott eszébe ilyen adat.

– Attól tartok, államtitkár asszony, hogy azt a festményt a londoni National Gallerytől kellene kölcsönöznünk.

– Értem... a britek. Mindegy, maga a szakértő, Márton, biztosan ért engem. Csak valami hasonlót kellene találni. Kifejezőt. És szép képkeretet, természetesen.

Márton még találkozott személyesen pár helyettes államtitkárral, főosztályvezetővel, de a legtöbb igényt feljegyzésekben küldték meg a részére, kivétel nélkül felsővezetői aláírással, a szükséges előlappal. A jogi osztály vezetője ragaszkodott egy kisplasztikához, egy bizonyos Justitia-szoborhoz, amit az évek során minisztériumról minisztériumra hordott magával, de még mindig állami tulajdonban volt, ezen kívül azonban más érdekesség nem volt.

•

Az éjjel közepén felriadt, kiült az ágy szélére, ilyenkor persze Julit is felriasztotta.

– Tessék aludni... – simogatta meg a hátát a feleség.

Az elalvás nem ment vezényszóra, szóval csakhamar a gangon kötött ki, ahol egymás után szívta a cigarettákat. Közben a fejében kattogott az összes szempont, az üres falak, a képkeretek, az Uffizi és a Louvre állandó kiállításának festményei, és a határidő is, éppen a piros betűs november elseje után egy nappal.

– A nikotintól nem tudsz aludni – mondta az ajtóban Juli.

– De legalább nyugtat.

– Miért vagy ideges?

Márton nem válaszolt, csak sóhajtott egyet, és lepöckölte a hamut a cigijéről. Julinak mégse panaszkodhatott Pethőre, elvégre ő szállította a nagy lehetőséget, ő maga a kitörési pont, és csak köszönetet lehet neki mondani, hogy észrevette benne a tehetséget, mondta magának.

Rendszerint fél öt körül mászott vissza Juli mellé, hogy aludjon néhány félórát, de a szeme hamarabb kipattant, mint kellett volna. Juli ébredéséig a konyhaasztalnál böngészgetett 20. századi, kevésbé ismert vagy egyenesen tehetségtelen MDP-s vagy MSZMP-s magyar festők után, aztán amikor csörgött az ébresztőóra, szinte elájult a fáradtságtól.

•

A következő hetekben sokszor megfordult a vagyonkezelő központi raktárában. Egy ötvenes hölgy fogadta ilyenkor, a műtárgyi csoport főreferense, a hóna alatt egy négyzetárcsos spirálfüzettel.

– Tájékeket szoktak a leggyakrabban kölcsönözni. A munkásmozgalmi képek már érthető okokból nem mennek. De azért vannak határesetek is. Mondjuk, egy darab búzamező egy darab cséplőgéppel, lelkes ifjúmunkások koszorújában. Az ilyenek simán beférnek egy-egy háttérintézményi tárgyalóba.

– Értem. Nálunk ez természetesen nem jöhet szóba. Vannak nagyobb nevek a listán?

A főreferens nagyot sóhajtott, aztán elővette a füzetét és belelapozott.

– Nézzük csak. *Nagyobb nevek...* Van két idősebb Mészárosunk.

– Már mint Mokry-Mészáros? Vagy Mészáros Géza?

– Mészáros. Idősebb. Itt csak annyi van. *Terrakotta magány* és *A fiumei ki-kötő III*. Ez a képek címe.

– Albumuk nincsen a tárolt művekről?

– Nem volt eddig erre igény.

– Mit gondol, érdemes lehet ezeket megnézni?

– Ha engem kérdez... De ahhoz hívnunk kell egy karbantartót is, mert nincs mindegyik tárolóhoz kulcsom.

A főreferens írt egy SMS-t az egyik karbantartónak, aztán leült egy sarokban álló tonettszékre.

– Egyébként milyen igények szoktak jönni Önökhöz?

– Legyen a kép világos, kábé két méterszer fél méter. Legyen egy tájkép, sötét színekkel. Vadászlak vagy gyárépület. Ilyenek. Maga az első, aki idejön válogatni. Ezt a részét általában meghagyják nekünk. De nekem mindegy.

A kék overallos karbantartó komótosan érkezett meg a tárolókhoz, és hasonlóan komótosan nyitotta ki az egyik tárolót.

– Mit keresünk? – kérdezte.

– *Terrakotta magány* – nézett a füzetébe a főreferens, és hümmögött egyet.

A karbantartó tágra nyitotta a tároló ajtaját, és néhány gyakorlott mozdulattal beugrott a becsomagolt képek közé.

– Krisztácska, mekkorát keresünk?

– Ötvenszer hetvenes.

A karbantartó alámerült a becsomagolt képek között, nyomában hatalmas porfelhő szállt fel, a főreferens gyakorlattan kapott a szája elé egy zsebkendőt. Márton egyik lábáról a másikra állt, aztán jó öt perc múlva azért megszólalt.

– Biztos jó mélyen van.

•

Nehéz volt Pethőnek ismét nemet mondani, sűrű elnézések követték egymást a telefonban, de azon a november elseji hosszú hétvégén tényleg nem tudtak volna Lajosmizsére ellátogatni, szerdán ugyanis éppen Pethőnek kellett bemutatnia a koncepcióját. Így hát mind a négy napot azzal töltötte, hogy az előző hetek során kikért festményeket, amiket egyenként le is fotózott a telefonjával, hozzápárosítsa az Energiaügyi Minisztérium nagyobb szervezeti egységeihez és a Várbéli épület megfelelő, üres falfelületeihez, a megfelelő képkeretekkel. Az első nap még szolidáris volt vele Juli, de a porszívózümmögéssel és vissza-visszatérő, kósza kérdéseivel csak tovább hizlalta a feszültséget.

Vasárnap délután Márton már a közeli Klauzál tér egyik padjánál dohányzott, miközben egy véget nem érő permutációs játékot játszott. Valahol mindig kilógott a lóláb: Kántorné nem kaphatta meg a vontatóhajós képet, mert azon egy házaspár sem volt, viszont csak az illett a méretét tekintve az államtitkár imaginárius ottománjai fölé. Ugyanígy nem oszthatta be a méltán ismeretlen Huszlicska Tibor Jenő *Naplemente, nyulakkal* című festményét az Atomenergiaért Felelős Helyettes Államtitkarság Dísz térre néző, stratégiai tárgyalóhelyiségébe, mert bár méretben odaillett, de szégyentelenül giccses volt, amit legfeljebb egy kevésbé jelentős főosztályvezető irodája bírt volna el.

Juli vasárnap este elment a főiskolai évfolyamtársaival a belvárosba bulizni, szóval Mártoné volt az egész albérlet. Felcsavarta a szőnyeget, és a parkettán üldögélve folytatta a nagy kirakóst. Juli ugyanitt találta meg reggel hétkor, de akkor már az oldalán feküdt, a papirosai pedig tocsogtak a kávéból.

Hétfőn és kedden egész nap esett, szóval Juli sem ment sehová, hanem könyvet olvasott és sorozatokat nézett a közös laptopon. Márton a gangra nyíló ablaknál ült és kettessel szívta a cigiket, miközben a megfejthetetlen rejtvényen dolgozott, azon belül is az átkeretezhetetlen képek abszurdításával. Új keretekre vagy éppen restaurációra nem volt külön költségvetése, így hát be kellett érnie azzal, amivel kiadta a vagyongazdálkodó a műtárgyakat.

Juli hétfő este feldobta az ötletet, hogy szívjanak el egy spanglit, de Márton legyintett és folytatta a munkát.

– Néha kompromisszumot kell kötni – szólalt meg egyszer csak Juli.

– Hogy érted?

Juli csak elkerekedő szemével válaszolt a kérdésre, és kiment a konyhába.

Aztán kedd délután, a közeli dohányboltból hazafelé tartva megvilágosodott Márton, hirtelen a helyére került az összes elem. Hazaért és gyorsan lekörmölt mindent, aztán bebújt Juli mellé az ágyba filmezni. Hamar elaludtak.

•

Szerda reggel a trolibuszon álldogálva, a minisztériumba tartva azért még elővette a zakózsébéből a listát. Egészen a Bajcsy-Zsilinszky útig úgy érezte, hogy minden rendben van a listával. Aztán rájött, hogy a legfontosabb szereplőt kihagyta a képletből: Tóni báb.

Az irodába falfehéren mászott be, a szobatársa, aki már háromnegyed nyolckor ott facebookozott, majdnem mentőt hívott hozzá. Amíg bekapcsolta a számítógépét, elüldögélt ugyan az asztalánál, végighallgatva a kolléga életviteli tanácsait, de nem sokáig tudott egy helyben maradni. Vett magának egy automatás kávé, aztán kiment a minisztérium mellé elszívni néhány cigit, hogy lenyugodjon. A másodiknál kezdett el cseperegni az eső, úgyhogy behúzódott az eresz alá, szinte rálapulva a minisztérium homlokzatára. Hamar megjelent a reggeli törzsgárda, köztük Villányi Anna főosztályvezető is, akivel el-eltudott beszélgetni dohányzás közben. Most ő volt az utolsó mentsvára. Márton néhány perc alatt rábeszélte, hogy tulajdonképpen nincs is szüksége festményre a Várban, a szemnek valahol pihennie is kell, szóval egy festménnyel beljebb volt.

Addig-addig variált a néhány órája még véglegesnek hitt listával, hogy végül mindenkinek jutott festmény, még Pethőnek is. Márton a *Terrakotta magány* újságpapírba csomagolva vitte fel a páternoszteren a hatodikra, Pethő irodájába.

A titkárnő rögtön beengedte, nem kellett előszobáznia, de ezt akkor inkább hátránynak érezte.

Pethő az asztala mögött ült, egy hatalmas paksaméta fölött.

– Épp KÁT-os felkészítőket olvasok, gyere csak be!

Márton megállt az asztal előtt, letámasztva maga mellé a képet. Egy darabig nem nézett fel Pethő, hanem valamit vadul írt az egyik irat margójára. Az asztalon körös-körül testes paksaméták hevertek, mindenféle szerelt és érkeztetett irat, összefirkált előterjesztés-előlapok, bőven kitöltött véleményezési formulák, telejegyzetelt post-it-ek, egyszóval minden, ami egy közgazgatási államtitkári értekezlet előtt elképzelhető.

– Ez lesz az én képem? – nézett fel hirtelen Pethő.

– Igen, ez lesz, Tóni bá. A teljes listát és a többi paramétert természetesen a titkárságra érkeztetem, de gondoltam, ezt magam hozom fel.

– Jól tetted. No, mutasd csak...

– Igyekeztem a dobozból kifelé gondolkodni, ezért döntöttem úgy, hogy Tóni bára hallgatva egy modernebb irány felé kellene elvinni az iroda enteriőrjét...

Pethő az órájára nézett, ami egyértelmű jel volt. Márton nem várhatott tovább, kicsomagolta a festményt, és felállította az államtitkári íróasztalra.

– Csomagold csak ki, teljesen – mutatott a kép felé Pethő.

A *Terrakotta magány* idősebb Mészáros Lajos, kevésbé ismert és elismert somogyvámosi festő monokróm műve volt. Egy terrakotta téglalap.

– Ez nem csomagolás, Tóni bá, ez a kép maga. *Terrakotta magány* a címe.

Pethő megfogta a festményt, és az ablakhoz lépett vele. Vizsgálta a beszűrődő napfénynél, mint valami bűnjelet.

– Igen, látom – bólintott. – Legalább sokat ér?

– Sok függ attól, kinek az irodájában és mennyi ideig lóg.

A közigazgatási államtitkár letámasztotta az ablak előtt a képet, és visszaült az asztala mögé.

– Jó gyerek vagy, Marci! De most hagyj, még át kell nézmem tizenkét napi-rendi pontot...

Márton a következő pillanatban már a titkársági szobában, majd a folyosón találta magát. Egy darabig álldogált a páternoszter előtt, nézte a maga egymásutánjában fel és lefelé tartó fülkéket. Az egyikből Emike lépett ki, biccentett felé, majd a közigazgatási államtitkár irodája felé vette az irányt.

BÉNYI ÁRPÁD, Rácskészítők tablóképe, 1977